

rimentálnou praxou, poskytujúcou bohatstvo príkladov kauzálnych spojení mechanických úkonov a premien, ktoré vytvárajú živnú pôdu pre zrod nových predstáv i pojmov a poháňajú vedu k ešte rýchlejšiemu rozvoju.

Podtrháva význam Darwinovej evolučnej teórie a Mendelejevovej periodickej sústavy pre formovanie vedeckého obrazu sveta, ukazuje závislosť mechaniky od ostatných vied (najmä vplyv biológie a matematiky), zatiaľ čo doteraz sme sa stretávali s opisovaním opačného pôsobenia. Skúma dejiny fyzikálnych a filozofických kategórií pod zorným uhlom ich dnešnej aktuálnosti a využitia na riešenie naliehavých úloh praxe i vývoja samotnej vedy.

Pretože práca je určená pre široký okruh čitateľov, ktorí sa zaujímajú o prírodovedecké a filozofické poznatky, autor nezabúda ani na vhodné objasnenie menej známych pojmov. Pritom však práca nestráca na vedeckosti a poslúži aj ako významná študijná pomôcka prírodovedcov, ktorí sa snažia osvojiť si dialekticko-materialistické metódy a ich aplikáciu na prírodovedecký výskum.

L. Polách

● **MARXIZMUS-LENINIZMUS O NÁBOŽENSTVE.*** Publikácia Josefa Potočka podáva stručný a populárny výklad najdôležitejších otázok marxisticko-leninského učenia o náboženstve. Je rozdelená do troch kapitol. V prvej autor vysvetľuje podstatu náboženstva, jeho definíciu, príčiny jeho vzniku a udržiavania. Jadro práce tvorí druhá a tretia kapitola. V druhej kapitole sa hovorí o spoločenskej úlohe náboženstva, o vzťahu socialistického štátu a marxistickej strany k náboženstvám a cirkvám, analyzujú sa príčiny existencie náboženských predstáv v socialistickej spoločnosti.

* Josef Potoček, *Základní problémy marxisticko-leninského učení o náboženství*, Praha 1962, str. 144.

V tretej kapitole autor rieši problematiku ciest a spôsobov prekonávania náboženstva a rozoberá hlavné zásady marxizmu-leninizmu v boji za prekonanie náboženských predstáv.

Práca poslúži čitateľom, ktorí prístupujú k štúdiu náboženskej a ateistickej problematiky.

(18)

● **MODELOVANIE V SOCIOLOGICKÝCH VÝSKUMOCH.** — Používanie modelov v jednotlivých vedách je na postupe a modelovanie sa začína uplatňovať aj v spoločenských vedách. Metodologickými otázkami, ktoré s tým súvisia, sa zaoberá P. P. Maslov v článku *Modelirovanije v sociologičeskich issledovanijach* (Voprosy filosofii 1962, č. 3). Autor má na mysli predovšetkým výskumy sociálno-ekonomického charakteru. Možnosť používať modely v sociologických výskumoch sa zakladá na skutočnosti, že spoločenské zákonitosti sa vzťahujú na systém javov, pričom ide o vystihnutie centrálnej tendencie,* v rámci ktorej javy systému fluktuujú. Maslov pripomína, že tu nejde o náhodnosť v pravom zmysle. O náhodnostiach by sme mohli hovoriť len vtedy, keby sa tieto odchýlky uskutočňovali úplne ľubovoľne.

Model definuje ako schému, ktorá odráža objektívnu zákonitosť v určitom úseku skutočnosti, formulovanú matematicky. Kvalita modelu závisí od kvality koncepcie a faktov, z ktorých vychádza.

Autor potom uvádza niekoľko príkladov modelovania v sociálno-ekonomických výskumoch, napr. model vypracovaný vo vedeckovýskumnom ústave práce, na základe ktorého možno sledovať rozvrstvenie rodín podľa príjmu, ktorý pripadá na jednu osobu, čo je omnoho presnejším ukazovateľom ako príjem hlavy rodiny, ďalej model, ktorý vystihuje zákonitosti vzťahov medzi spotrebou a výrobou jednotlivých tovarov a iné s použitím matematického a formálnologického aparátu.